

AZ ALKOTMÁNY ÜNNEPÉRE

Eszméiben és ünnepi hangulatában is érdekesen egybeeső történelmi dátum augusztus 20-a.

Emlékünnepe ez a nap a magyar nép számára a jövőjét biztosító első királyunknak, Szent Istvánnak, aki felismerte a történelmi szükségszerűséget és a törzsekre oszlott, széteső, sőt veszélyes kalandokra hajló magyarság pusztulásától tartva megalkotta a maga korában hihetetlenül modern és haladó alkotmányt. Megszüntette ezzel a törzsi szervezeteket, megerősítette a központi hatalmat és a magyar népek a keresztény népekhez való csatlakozásával, az akkori európai életforma átvételével beleilleszkedett az európai népek közösségébe, beleállt az akkori élet előbbrevívó történelmi sodrába.

De emlékünnepe ez a nap egy másik történelmi fontosságú alkotmány megalkotásának is, amelyet 1949. augusztus 19-én fogadott el a Magyar Népköztársaság nemzetgyűlése és amelynek életbelépését minden évben augusztus 20-án ünnepeljük.

A szentistváni alkotmány — annak ellenére, hogy alapjában majdnem egy évezreden keresztül irányító elve volt a magyar nép életének — nem lehetett örök, mert az életnek egyetlen formája sem örök, az élet folyton fejlődik, nem megmerevedett jéghegy, hanem folyam, amely terebélyesedik és szüntelen árad előre. De olyan sodrással és annyira új mederbe még nem terelődött a magyar nép élete, mint a második világháború befejeztével, amikor is a szocialista társadalom kibontakozásának irányába fordult történetünk menete.

Ez a merőben új életforma új alkotmány megteremtését követelte, és pedig olyan alkotmányt, amelynek elvei megfelelnek a történelmi fejlődésnek, korszerűek legyenek és utat nyissanak a haladás nagy lehetőségeire. És ez a 13 évvel ezelőtt elfogadott alkotmány valóban új életformánknak, a szocializmus életformájának lett irányító erőforrása. Kifejezője lett a magyar nép legmélyebb és legbensőbb összetartásának. Az egészé, a népé minden szellemi és anyagi jó; az egész alkot, teremt, együttesen kezét fogva. Kiérződik az új alkotmány alapján berendezett életünkön a közösség érzete, az, hogy mindnyájan egyképpen dolgozunk, egyformán számot teszünk, hogy a társadalom javait közös munkában teremtyük meg és ezekből a javakból mindnyájan részesülünk, hogy egyikünk sem boldogul a másik nélkül, hogy egyikünk sem nézheti le, nem szoríthatja le, nem zsákmányolhatja ki a másikat, hogy mindnyájan mindent egymásnak köszönünk.

Ebben kell látnunk törvénybe iktatott új életünk gazdagító mély értelmét, az egyéni és a közösségi sors összeforradását. És méltán ünnepelhetjük ezen a napon azt az óriási gazdasági és kulturális fejlődést, a magyar nép egésze jólétének emelkedését is, amely a fenti elvekből forraszik.

De hívő katolikus ember nem mehet el az új alkotmány ünnepe mellett anélkül, hogy az általános méltatáson túlmenően ne vetne egy pillantást egyháza életének alakulására is az új alkotmány keretében. Nem mehet el mellette annál kevésbé, mert az állam és az egyház közötti megállapodás ugyancsak augusztusban, egy évvel az alkotmány elfogadása után, 1950. augusztus 29-én jött létre. Ennek is tehát az idén már 12. évfordulójáról emlékezünk.

Az alkotmány 54. §-ának 1. pontja így szól: „A Magyar Népköztársaság biztosítja a polgárok lelkiismereti szabadságát és a vallás szabad gyakorlásának jogát.” A 2. pont: „A lelkiismereti szabadság biztosítása érdekében a Magyar Népköztársaság az egyházat különválasztja az államtól.” Az egyháznak és az államnak ez a szétválasztása, kapcsolatban azzal a nehézséggel is, hogy a katolikus egyháznak olyan államban kell kifejtenie tevékenységét, amelynek vezető ereje nem a keresztyén világnézetet vallja magáénak, merőben új és a magyar történelem eddigi folyamán precedens nélküli helyzet elé állította a magyar katolikus egyházat. Az egyháznak ebben az új és példa nélkül álló történelmi helyzetében természetszerűen keresnie kellett és a kialakulatlanból eredő kezdeti nehézségek legyőzése után meg is kellett találnia működésének irányát és feltételeit. Utóbbiak nyertek rögzítést abban a megállapodásban, amely az új alkotmány szellemében jött létre az állam és az egyház között.

Ez a megállapodás tükrözi azt a hitünkben fakadó tanítást, hogy a katolikus ember két valósághoz tartozik: a természeteshez és a természetfelettihez, a világihoz és az istenihez, úgy, hogy voltaképpen két világnak a polgára.

A magyar Püspöki Kar ezért elismerte a Magyar Népköztársaságot, amelynek polgáraiként hívei itt a földön élnek és dolgoznak. Sőt az egyház tanításának megfelelően nemcsak elismerte, hanem híveit engedelmesre és a köteles tisztelet megadására szólította fel, Szent Péternek, az apostolfejedelemnek irányelvei szerint. A római államhatalom bizonyára nem felelt meg teljesen Szent Péter világnézetének, aki azt is jól tudta, hogy ennek az államhatalomnak szellemisége kicsoda veszedelmet jelenthet az induló keresztyénységre, s mégis — annak ellenére, hogy ő maga nem is volt római állampolgár — így buzdította híveit: „Engedelmeskedjete az Úr kedvéért minden emberi méltóságnak: akár a császárnak, mint legfölsőbbnek, akár a helytartóknak, akiket ő küldött a gonosztevők megfenyítésére és a jók dicséretére. Istennek ugyanis az az akarata, hogy feddhetetlen étellel elnémitsátok az oktalank tudatlanságát: szabad emberként, de nem úgy, mint akik a szabadságot a gonoszság takarójának használják, hanem mint Isten szolgálói. Mindenkit becsüljete! a testvéri közösséget szeresséte! Istent féljete! A császárt tiszteljete!” (I. Péter 2, 13—17).

Ugyanakkor viszont a mi államhatalmunk tudomásulvette, hogy olyan társadalmat irányít és kormányoz, amelyben a nép jelentős része valóságos és a vallásos nép jórésze katolikus, és biztosította azt a lehetőséget és keretet, amelyben a katolikus hívek, mint „Isten országának” polgárai, a hit szabvány hirdetése nyomán hitüket erősíthetik és gyermekeiknek továbbadhatják, a kegyelmi eszközök által lelkileg táplálkozhatnak s kielégíthetik vallási igényeiket.

Ebből a megállapodásból logikusan következett, hogy az állam és az egyház viszonya nem merülhetett ki a két „societas perfecta” békés, de passzív egymás-mellett élésében, hanem ki kellett alakulnia a közjót előmozdító gyakorlati, pozitív együttműködésnek is. Ezt igen megkönynyítette az 1958. augusztus 3-án elhangzott hivatalos nyilatkozat: „A kormány azokban a belpolitikai célkitűzésekben, amelyek világnézeti, ideológiai problémákat érintenek, nem igényli az egyházaktól a támogatást.” Így a mindkét részről nyíltan és leplezetlenül vallott világnézeti elvek fenntartása mellett, katolikus hitünk, egyházfegyelmünk és erkölcsi elveink feladása nélkül sikerült olyan együttműködést kialakítani, amelyben a katolikus egyház az égi hazára szegezi ugyan hívei tekintetét,

ugyanakkor azonban olyan hazaszeretetre neveli híveit, amely az élet-színvonal emelését, kulturális haladásunkat, a közösség javaival való becsületes sáfárkodást, a nemzetközi békét biztosító erőfeszítéseket a keresztény lelkiismeret súlyával is támogatja.

Visszatekintve a megállapodás óta elmúlt 12 esztendőre, őszintén meg kell állapítanunk, hogy ez az együttműködés sok problémát és kérdést vetett fel és vet fel még ezután is, amelyeknek megoldásához mindkét fél részéről kölcsönös megértés és jóakarát szükséges. De azt is őszintén el kell ismernünk, hogy e téren is igen nagy haladás történt, különösen a legutóbbi esztendőkből. És semmi kétség sem foroghat fenn abban a tekintetben, hogy a megállapodás már eddig is nagyon hasznos és gyümölcsöző volt egyházunk és államunk szempontjából egyaránt. A jövőt illetően pedig bízhatunk abban, hogy a kölcsönös megértés és jószándék növekedése mellett még gyümölcsözőbb lesz az együttműködés édes hazánk és katolikus egyházunk javára egyaránt.

Alkotmányunk ünnepén a fentiekből önként adódik a tanulság is: a valóságnak ezzel az átértésével vegye ki részét minden katolikus hívő az alkotmányunk szabályozta új ország építéséből, mert csak így maradhatunk meg az új történelmi korból hajnalán is igaz hitből élő katolikusnak és megbecsült magyar állampolgárnak.

HISZEK ...

*Hiszek Istenben, túl a kételkedésen,
magamban hordom a megváltó Reményt,
fészit belülről, hússommá lett, vérem;
ha nem hinnék, önmagam se érteném.*

*Hiszek Istenben; túljutok a dolgok
szükségén: Ó az, ki betölti napom.
S mint a madár, hol fészkel, azt a lombot
kedveli; nekem az Isten — oltalom.*

*E nyugtalan kor kapcsáról kioldom
szédülő agyam, időmet és sorsom;
s, ím, lelkem boltíves nyugalma alatt*

*békülő szívem boldog templomában
leborulok, hogy önmagamban áldjam
az időtlen, élő, egyetlen Urat...*

Fazekas Lajos

Ó IFJÚSÁG...!

*Felhőtlen ég és ragyogó nap,
vakációs nyári délután...
Gyors lendülettel száll a csónak,
ifjan, vígan a vén Dunán,*

*két evező kemény ütemre
hasit ezüstös csikokat
s a bennülő mintha üzenne
míg távolodik... s hívogat*

*sírályok vijjogó csapatja,
mely Ég és Viz közt villan át
és távolból megcsillogtatja
tünt ifjúságom aranyát...*

Gát István